

VIDICI

JOŠ JEDNA ŠANSA NAŠEGA ŽENSKOG REDOVNIŠTVA

(Nove forme sestarskog karitativnog djelovanja)

Iza rata dospjelo je bilo naše žensko redovništvo, iznenada, u jednu krizu koju su mnogi i među nama smatrali krizom njegove egzistencije.

Sestre su, — skoro sve, — najedamput bile ostale bez djelokruga. Morale su otići iz bolnica, u kojima je, njih bezbroj, radilo, oduzete su im bile sve njihove škole i konvikti, njihovi dobrotvorni zavodi i ustanove, — obdaništa, sirotišta, starački azili, — sve je to prešlo u ruke države i društva. Činilo se, da su, odjednom, izgubile »raison« opstanka. Onemogućeno im je bilo, da se socijalno i karitativno aktiviraju, u službi odgoja i dobrotvornosti, pa, dakako, i da, preko toga, vrše, kakav bilo, upliv na religiozno-moralni život zajednice. Po ljudsku nijesu više mogle služiti ni bližnjemu ni, barem apostolski, Bogu i Crkvi. Ostalo im je samo, da se žrtvuju i mole. I da djevuju. I materijalno su bile, sve, upale u najveće poteškoće. Gdje su imale posjeda, bili su im izvlašteni agrarnom reformom, a kuće su im i zgrade bile nacionalizirane: najprije u formi rekvizicije, kasnije i formalno, zakonom. Redovnih prihoda nijesu imale nikakvih.

Po ljudsku je izgledalo, da će ih nestati: malo pomalo će se osipati i — osuti. Pa, nešto ih se je i osulo: otišlo u svijet i u civil; trajno (sekularizacijom) ili privremeno (eksklustracijom). Ostale su bile dezorijentirane: bez perspektive. Na sreću, njihovi se samostani ipak nijesu posve raspršili. Pouzdanje u Providnost i dobar, nadnaravni, instinkt pomogli su im, da su se, relativno brzo, sve, nekako, za nuždu, snašle. Makar i pod tuđim krovom, makar i u primitivnim i pretrpanim objektima, održale su naše redovničke družbe, kakav takav, zajednički i samostanski život. A za uzdržavanje pomagale su sebi, kako su znale. Opet se je i u tom pokazala stara vitalnost kršćanskog ženskog redovništva: svaka je nešto radila i zasluživala; sebi i zajednici.

Vratile su se, eto, bile, naše ženske redovničke družbe, silom prilika, na onu elementarnu, osnovnu, formu, tip, ženskoga redovništva u kršćanstvu: na Bogu posvećeni život molitve u siromašnoj, radnoj djevičanskoj, zajednici. A takove forme ženskog redovništva uvijek su bile, — i danas su, — najotpornije: malo trebaju, nijesu nikome na teret, nijesu upućene na tuđu milost. A bitnu svoju svrhu ipak polučuju. Posvećuju se, slave i ljube Boga, mole se i žrtvuju za duše i za svijet, prednjače okolini primjerom svoga pobožnog i nevinog života, vrše onaj apostolat, do kojega je Crkvi najviše stalo: molitveni i žrtveni. Tip starokršćanskog i sredovječnog ženskog redovništva i bio je uglavnom takav. A uvijek je on popularan i među vjernicima. Mnoge ga pobožne ženske duše i danas najvole. I u industrijskom i tehničkom svijetu, koji inače pokazuje tako malo smisla za izlazak iz civilnog stila života i tako malo prija, aktivnim, samostanskim zvanjima. Neki mi je dan pričao, — njemački svećenik, župnik iz Kölna, — kako je kod njih, u Njemačkoj, velika kriza u ženskim redovničkim zvanjima; ali začudo, dodao je, kontemplativni ženski redovi i zajednice naj-

manje od nje pate. Idealne ženske duše, koje odbija praznina, blaziranost, današnjeg modnog i mondenog života, željne Boga i vječnosti, najradije se u njih javljaju: privlači ih duhovna veličina žrtve, pokornički život, posvemašnje predanje onosvjetskim idealima, smirenje u Bogu.

No, dakako, gros redovništva, i onoga ženskog, — svi to vidimo, — u današnja vremena ne može biti kontemplativan. Previše moderni svijet ima svojih duhovnih nevolja i potreba, da bi se apostolat ženskih redova i družbi mogao zatvoriti u klauzuru i ostati po strani od direktnog angažovanja u korist drugih: jedino molitveno-žrtven. Sve se u crkvi mora danas, i izvana, apostolski aktivirati: u liječenju duševne i tjelesne bijede ljudi, djece Božje. Valja da i redovnice, — baš jer na poseban način ljube Boga, — istoga toga Boga i aktivno unose u svijet. Da pomažu Crkvi u njevogovoj evangelizaciji. Da ljude k Bogu privode. Osobito ženski svijet i žensku omladinu. I djecu. A treba i da služe kršćanskoj ljubavi: siromasima, potrebnicima i bijednicima, dokle ih god bude u svijetu. A bit će ih uvijek. I u društvu najvećega izobilja. Ne može, sam novac, nikada izliječiti svih ljudskih nevolja. Zato je u te, aktivne, vode, posljednjih stoljeća, i skrenulo žensko redovništvo: na zapadu općenito, a dobrim dijelom i na istoku. I kod nas. To su, i sa nadnaravnog gledišta, logični i normalni tokovi. I po mišljenju i direktivama II. vatikanskog koncila (»Christus Dominus«, t. 34. 35; »Perfectae Caritatis«, t. 3. 8. 18; »Ad genetes«, t. 27. 40).

Situacija kod nas bila je, s te strane, ovo iza rata, u našim ženskim redovničkim družbama neprirodna. Svi smo osjećali potrebu, da našim redovnicama opet nađemo i neki vanjski, apostolski i karitativni, djelokrug. U škole više nijesu, lako, mogle natrag. A u bolnice su ih, doduše, mnogi i od zdravstvenih foruma priželjkivali, — svatko je objektivno vidio, da sestre u bolnicama daju više nego svjetovne bolničarke: da su savjesnije i požrtvovnije, — ali sistem sekularizacije tvrdokorno se tomu opirao. I nailazilo je to i na otklon bolničkih kolektiva i bolničarskih profesionalnih organizacija, koje su u povjeravanju bolnica sestrama gledale pogibao, da njihove članice ostanu bez uposlenja i bez kruha.

Jedini, realni, izlaz za sestre, dok su prilike takve, kakve jesu, bilo je, — brzo smo ga uočili, — da sestre više aktiviramo u pomoćnoj duhovnoj pastvi, na župama, u manjim redovničkim zajednicama: kao sakristanke, organistice, katehinstkinje, kancelistkinje, organizatorke izvanckvenih akcija, — prije svega karitativnih, na župskom i lokalnom nivou-u, — pa, za nuždu, — uz izvjesne kaucije; — i kao kućenice i kuharice po župskim stanovima. I u kurijama, sjemeništima, samostanima, isto tako. To danas i radimo. Na veliko. I na veliku korist po naše kršćanstvo. Prinova je to, — providencijalna prinova, — našem crkvenom životu. I pastoralnom životu, i onom karitativnom. A puno smo tim naše žensko redovništvo bliže doveli k vjerničkim masama, osobito na selu: izveli ga iz gradova, na koje je, praktično, prije bilo, — skoro ekskluzivno, — lokalizovano. I dali mu novu dimenziju i širinu djelovanja. Sa direktno pastoralno-apostolskom funkcijom. Treba to samo i dalje, sustavno, razvijati. Ideal je, da imadnemo redovnice na svakoj župi. Na taj način sve će biti manje samostalnih kuća, koje će biti izolirane od šire zajednice vjernika i u kojima

će sestre, doduše, raditi, ali raditi, uglavnom, samo da sebi osiguraju egzistenciju i da mognu ostati na okupu i provoditi zajednički život prema idealu evanđeoskih savjeta.

Ne bi ipak bilo nikako pametno, da to, — taj novi župski apostolat, — ostane, sestrama, praktično jedini djelokrug. Valja sve učiniti, da ih opet izvedemo i na polje karitasa. Uvijek je karitativno djelovanje bilo jedna od specifičnih i karakterističnih nota kršćanstva; nadahnuća su njegova evanđeoska; Krista i prvu Crkvu slijedi i imitira kršćanska karitativnost. A, što je glavno, ona na poseban način odgovara, majčinskoj, ženskoj naravi. Milosrđe je eminentna ženska krepost. I još nešto. Crkva na taj način uspostavlja i izravne kontakte sa socijalnim životom društva. I svjetovnog društva. Uklapa se u njegove ideale. Nameće mu se, i sa njegova stanovišta, kao pozitivna vrijednost. Dobiva ugled i auktoritet jedne idealističke i izrazito humane institucije.

Treba zato samo pozdraviti, kad se danas našim sestrama opet, — pomalo i sve više, — otvaraju ne samo mogućnosti individualne dvorbe bolesnika (po kućama), — ta nikada nije ni prestajala, — nego i vrata bolnica i domova socijalne skrbi. Osobito, gdje se to radi bez diskriminacije i posebnih uvjeta. Praktično: gdje se sestrama dopušta, da tu funkciju vrše ne samo individualno i u civilu, nego i u komunitetu, sa zajedničkim stanovanjem, u svom redovničkom odijelu. Ili kad se takove društvene socijalne institucije (centri) ugovorno povežu sa sestarskim družbama i kućama, pa u njih smještaju siromahe, starce, djecu: u režiji i pod nadzorom društvenih ustanova, ali pod upravom i uz suodgovornost sestara ili, točnije, redovničkih zajednica i družbi.

A sporadično se to već radi. Više, manje u svim krajevima države. U onim nekatoličkim, — je li paradoksalno jest; ali tako je, — u još širem opsegu i s još više širokogrudnosti nego u onima katoličkim. I to, do sada, na obostrano zadovoljstvo: i sestara i socijalno-bolesničkih ustanova. I, što je glavno, s punom moralnom potporom publike, javnosti, građanstva. Nitko tome ne prigovara.

Kako je to počelo, znamo. Počelo je na onaj način, na koji smo to mi i predviđali. Po nutarnjoj logici stvari. I na način najčasniji po Crkvu i po sestre. Uvijek se je u povijesti ponavljao taj proces. Sekularizacije uklanjaju redovnice sa socijalno-karitativnih pozicija, ali ih kasnije opet zovu natrag: kad vide, da su im potrebne i da bez njih ne mogu. U interesu prosperiteta samih socijalno-društvenih akcija. Na zahtjev stručnjaka. Po volji publike. Ljudi, — i inovjerci, i liberalci, i antiklerikalci, i ateisti, — imaju oči. Ne mogu ih zatvoriti pred evidentnim činjenicama. Ljudi stiču iskustva na vlastitoj koži. Razlika je, kad se nešto radi poslovno, za plaću, i kad se radi iz uvjerenja i ljubavi.

Zato taj proces obično i počinje od najtežih pozicija. Od posebno odgovornih funkcija u bolnicama, od infekcijskih odjela i odjela za neizlječive, od staračkih domova, od zavoda za defektnu djecu. Za te se stvari malo tko, — od onih, kojima je samo ili prvotno do uposlenja, egzistencije, kruha, — nudi i javlja. Tu nema navale. Za to se nitko ne jagmi. Tu svatko rado ustupa mjesto »duvnama«. Nitko im ne zavidi na sreći. Već na prvom koraku u takav zavod, koji su dali sestrama, vidi se odmah, da sestre to ne uzimaju kao »zanat«: da to nije rad na nadnicu i na satnicu,

nego posao, koji se shvaća kao moralna dužnost i, dragovoljna, služba idealu. Bogu, u našem slučaju. Služba ne za novac, nego za vječnu plaću.

Htjeli smo jedamput i na to upozoriti našu katoličku i svećeničku javnost; i naše ženske redove i družbe. Kombinacija je to i »konjunktura« jedne, afirmacije, — u stvari reaktivacije, — našega ženskog redovništva. One idealne i tradicionalne. A na način savršeno lojalan. Dobivamo isto, što smo imali i nekada: samo, zapravo, u još pogodnijoj formi. Formi posve savremenoj i posve prihvatljivoj i za današnje, sekularizirano i pluralističko, društvo. Zavodi više nijesu »naši«: društveni su. Ali je milosrđe, koje se u njima vrši, naše. I naše su osobe, koje ga vrše. I motivi su, iz kojih se ono vrši, naši. Kršćanski, evanđeoski, nadnaravni. I zasluge su naše.

Ne treba govoriti: »Nije to više ono, što je negda bilo. Sada i mi radimo za plaću. A prije smo besplatno pomagale sirotinji. Svoje smo joj davale. Sestre su radile, — u bolnicama ili na ekonomijama, — pa od svojih žuljeva, od svojih ušteda, dijelile i dobro činile bijednicima; bile im i hraniteljice i dvorkinje. A sad smo im samo dvorkinje, na platnoj listi, kao i sve druge socijalne radnice.«

Nije tako. Odnosno: i jest i nije. Sigurno: onda su samo sestre to radile. Danas s njima radi i društvo. Ali zar je to zlo? Zar to ne znači napredak čovječanstva, oplemenjivanje duhovne kulture čovječanstva, A ako sestre više ne zarađuju, da mogu uzdržavati »svoje« zavode, pa su se na taj način oslobodile od nekih manualnih poslova, direktno fizičko-materijalne naravi, to je samo dobit za ono glavno. Za ono, što ljudskoj bijedi nitko drugi ne može dati. Za najdirektnije služenje čovjeku, slici Božjoj, u liku naše kušane, bolesne, osamljene, bespomoćne, nesretne, braće i sestara. Prije su to radile samo neke sestre: sada, u takvim zavodima, rade to sve. Na način, i po svom neposrednom određenju i učinku, najplemenitiji i najkršćanskiji. U osobnom kontaktu s bijednicima. I rade zapravo najteži posao. Puno je lakše raditi u vrtu i na polju, — na čistu zraku, u prirodi, — pa i u staji, u kuhinji, u praoni, puno je lakše i dvoriti normalne bolesnike, nego imati na brizi one abnormalne, neizlječive, defektne ili one u ranama, koje svaki čas valja čistiti, presvlačiti, previjati. A rad u školi pomalo je i uživanje: djeca su, kad su zdrava i bistra, svakome radost. Ali rad sa ludim, padavičavim, tupim, bespomoćnim djetetom nije ni uživanje ni »radost«. To je vječna patnja i vječno samoodricanje; to je neprestano duhovno umiranje sebi, da drugome pomogneš; to je nesebična, altruistična, čista, ljubav; to je žrtvovanje. I kad sestre to rade, onda od sebe daju najviše; onda je to heroizam. Kršćanski heroizam, koji je motiviran samo ljubavlju k Bogu. Heroizam bez plaće na ovom svijetu. On je diktiran vjerom i kršćanskom nadom. On radi samo za vječnu, Božju, plaću. A takav je heroizam odmah i najbolja apologija vjere i kršćanstva. I apostolat. Onaj najosnovniji. Apostolat, koji ne operira riječima nego djelima. Apostolat, koji pokazuje i drugima, kako se plemenito živi. Apostolat, koji ruši predrasude prema vjeri i otvara srca milosti. Svi će po njemu postati bolji. I oni, koji ga vrše. I oni, koji ga gledaju. I oni, koji su njegovi korisnici.

Još više nego negda mogu na taj način naše sestre raditi za Boga i za duše. I posvetiti se mogu. Zar može od takova života i rada, u čistoći, posluhu i siromaštvu, — dvorba ranjenika i ne-moćnika uvijek je najdublje poniženje i najveće siromaštvo, — uopće biti veće veledušnosti, veće žrtve, veće duhovnosti? »Ne-ma veće ljubavi, nego ako tko život svoj dadne za svoje prijatelje!« (Iv. 15, 13), Isusova je riječ. A svaka ga takva sestra, nekrvno, svaki dan daje. Nije to mučeništvo od jednoga dana. To je mučeništvo mnogih godina, čitava jednog života.

Eto, sâm je dragi Bog našim redovnicama, na taj način, otvorio »široka vrata« (1. Kor. 16, 9) i pokazao »viši put« (1. Kor 12, 31) ljubavi. Bilo bi fatalno pred Bogom, i za njih i za naše kršćanstvo, kad naše sestre ne bi razumjele ove »namisli Božje« (Mih. 4, 12), ovoga Božjega plana s njima.

Najbolja će to biti »obnova«, »reforma«, »aggiornamento«, našega ženskog redovništva. Prava nutarnja, prava koncilska, obnova. Rasterećenje od ovosvjetskih poslova i od brige za financiranje, a upućivanje na ono više, i najviše. Na pokoru i službu ljubavi!

Č.

PRIGODNE MISE

»CRNE MISE«

Želja pomoći pokojnicima i dušama u čistilištu bila je do nedavna među vjernicima vrlo jaka. Ljudi su osjećali jedinstvo sa pokojnima. Svjesni ljudske nesavršenosti, zlih sklonosti i griješnosti svakog pojedinca, oni su željeli svojim dragim pokojnicima olakšati »sudbinu« u vječnosti, pomoći im do vječne radosti. Nisu žalili nikakve žrtve.

Iako neki žele naglasiti, da se istom sada zna za vrijednost svete mise, tajanstvenog obnavljanja Kristove kalvarijske žrtve, činjenice dokazuju sasvim suprotno. Naši su preci, bez reklamiranja liturgijskih reformi, i te kako cijenili žrtvu svete mise. Bili su svjesni, vjerovali su, da pokojnima sveta misa najviše pomaže. A nisu odbacivali ni pobožne molitve, pokoru i svete sakramente za pokojne. Događalo se, — sam sam to ponovo doživio, — da su pojedinci, ukućani ili članovi obitelji, željeli čak ispovijediti se »u ime« i »umjesto« pokojnika, ako je on umro od iznenadne smrti. Bila je to, eto, zaista uzvišena svijest »općinstva — zajedništva« svetih!

Mnogo sam puta bio potresen u dno duše, kad su dolazili siromašni, vrlo siromašni, poderani i gladni, a donosili svoj dar s molbom da se odsluži sveta misa, i to što prije, za njihovog pokojnika. Sami su gladovali i stradali, da ne bi pokojnik »stradao, gladovao i žedao« u vječnosti. Gladovao za božanskom ljubavlju i radošću Bogu.

Siromašni seljaci pasivnih krajeva poklanjali su od svoje siro-tinje komadiće zemlje, — kad nisu imala novca za misni stipen-dij, — da se za njihove drage, ili za njih same poslije njihove smrti, služi sveta misa na određene dane. Koliko su žrtvovali naročito za »gregorijanske mise«!

Ljudi su žalili i plakali zbog smrti svojih dragih, ali su vje-rovali u prekogrobni život. Htjeli su im zato osigurati sretniji ži-vot u vječnosti — nakon tolikih muka i patnji na tom svijetu. Vjerovali su, da će se iza smrti opet sastati sa svojim dragim po-